

Головізіна І. В.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент О. В. Мосієнко

Відображення силових відношень у текстах американських газетних новин

Репрезентація силових відношень у газетному дискурсі забезпечується запереченнями з відповідним значенням. Сила лежить в основі діяльності, яка формується під впливом взаємодії людей і маніпуляції з об'єктами з метою зміни й перетворення світу. Залежно від різновиду силового значення, на який указують заперечення, вони відображають відношення діяльності або комунікації в заголовках новин [4; 5; 6; 7].

Невербальні силові відношення реалізуються без участі слова й представлені в заголовках новин запереченнями зі значенням нездатності, соціальної й правової перешкоди. Нездатність до дії – діяльність, що структурується образ-схемою ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ й полягає в неспроможності суб'єктів виконати дію через відсутність або втрату необхідних здібностей, підготовки або в непридатності об'єктів для реалізації діяльності. Функція представлення досвіду нездатності до дії в заголовках новин реалізується заперечними одиницями *fail* і *not*, *un-*, *no*, які набувають відповідного значення в контексті. Акцентування запереченнями зі значенням нездатності різних аспектів відповідних відношень визначається відображеними цими одиницями ментальними операціями з вектором, джерелом і ціллю образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, які конкретизуються за допомогою структурних елементів заголовка [4].

Заперечення вказують на наступні аспекти відношень нездатності до дії в заголовках новин: відсутність у суб'єктів здатності до виконання дії, нездатність суб'єкта або об'єкта реалізувати дію, нездатність окремих осіб або соціальних інститутів досягти результатів, результати, яких соціальні

інститути нездатні досягти, неуспішну діяльність окремих осіб або соціальних інститутів [9].

На відсутність у суб'єктів здатності для виконання дії вказує в заголовках новин сполучення заперечення *not* з предикатами *able, ready*. Частка *not* наголошує на відсутності здатності, оскільки вона лише заперечує якість, позначену предикативним прикметником, але не утворює разом з ним одиницю з новою якістю. Заперечення *not* вказує на відсутність у суб'єктів здатності для виконання дії, оскільки трансформує активований присудками *able, ready* вектор ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ у відповідний складник образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. З її джерелом співвідносяться позначені підметом представники органів державної влади, громадяни, напр., *Ivory Coast not ready for ballot, U.N. aide says*. У наведеному заголовку заперечення *not* вказує на слабкість державного самоконтролю, що виявляється в неспроможності провести вибори в країні (Ivory Coast).

На відміну від заперечення *not*, сполучення префікса *un-* з твірними основами *able, ready, fit, breathable* вказує на нездатність суб'єктів або об'єктів реалізувати очікувану від них функцію. Різниця у функціонуванні частки *not* і префікса *un-* пояснюється тим, що афікси модифікують твірну основу й разом з нею утворюють мовну одиницю з новою змістовою структурою. Призначення одиниць *unable, unready* вказувати на нездатність суб'єктів, а одиниці *unbreathable* – нездатність об'єктів реалізувати очікувану від них функцію визначається тим, що префікс *un-* трансформує активований твірними основами *able, ready, breathable* вектор образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а похідні одиниці *unable, unready, unbreathable* позначають вектор образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, джерело якої виражене підметами (*Steelers, Palestinians* тощо) або додатками (*air* тощо), напр., *Rescuers find air in mine unbreathable*.

У наведеному заголовку заперечна одиниця *unbreathable* співвідносить повітря в шахті (*air in mine*) з джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ й

вказує на причину катастрофи, оскільки префікс *un-* трансформує здатність підтримувати життя (*breathable*) в нездатність.

Одиниця *unfit* вказує на нездатність суб'єктів виконувати дію, яка від них вимагається, завдяки тому, що префікс *un-* трансформує активований твірною основою *fit* вектор ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ в позначений похідною одиницею *unfit* відповідний складник образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, з ціллю якої співвідносяться особи, ідентифіковані підметом, напр., *Turk who shot pope ruled unfit for military service*. У наведеному заголовку заперечення *unfit* співвідносить громадянина Туреччини (*Turk*) з ціллю ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ й таким чином підкреслює його непридатність до військової служби.

На нездатність соціальних інститутів і їх представників досягти результатів у ході діяльності вказує в заголовках новин заперечення *not*, відображаючи трансформацію активованого предикатами на позначення результативної діяльності (*meet the target, make* (сема 'achieve'), *win, receive* (сема 'get'), *enact* (сема 'make'), *entitle* (сема 'give') вектора ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ у відповідний складник образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, джерело якої позначається підметами (*U.S., Guatemala* тощо), напр., *U.S. aid can't win Bolivia's love as new suitors emerge*.

У наведеному прикладі заперечення *not* трансформує активований предикатом *can win* (сема 'succeed') вектор ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ в ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ й співвідносить з джерелом цієї образ-схеми США (*U.S.*). Тому в заголовку повідомляється, що намагання США схилити Болівію (*Bolivia's love*), співвідносну з ціллю образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, на свій бік є безрезультатними.

На відміну від частки *not*, яка, сполучаючись з предикативними одиницями, трансформує вектор ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ у відповідний складник ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, заперечення поєднується з одиницями на позначення цілі образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, активованої присудками *win, get* тощо, і вказує на

результати, які соціальні інститути нездатні досягти в ході діяльності, напр., *Muslim Brotherhood wins no seats in finale*. У наведеному прикладі заперечення *no* у сполученні з додатком *seats* сигналізує про його співвіднесення з ціллю ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ й наголошує на відсутності результатів.

На неуспішну діяльність окремих осіб або соціальних інститутів, пов'язану з їхньою нездатністю чинити владний вплив, вказує дієслово *fail*, значення якого “не досягти успіхів у чомусь” співвідносить суспільних суб'єктів, позначених підметом, з джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, напр., *Villepin fails to get demonstrators to talk*. У наведеному прикладі заперечення *fail* сигналізує про неуспішність діяльності прем'єр-міністра Франції Вільпена, який нездатний закликати демонстрантів до переговорів, усуваючи його як джерело ПРИМУСУ, активованого другим компонентом складеного присудка *get to talk*.

Соціальна перешкода виникає внаслідок припинення або ускладнення діяльності одних суспільних інститутів або їх представників під впливом інших. Соціальний аспект перешкоди відображається в заголовках новин експліцитними й імпліцитними запереченнями з відповідним значенням, які вказують на сильну або слабку позицію суспільних інститутів і їх представників за рахунок співвіднесення їх з джерелом або ціллю образ-схеми ПЕРЕШКОДА. У заголовках новин заперечні одиниці реалізують функції представлення потенційної, тимчасової та постійної соціальної перешкоди.

Потенційна соціальна перешкода полягає у відображенні запереченнями в заголовках новин учасників події як можливого джерела ПЕРЕШКОДИ в майбутньому. Зазначена функція виявляється в заголовках новин про міжнародні події, учасники яких використовують силу їхніх повноважень і зупиняють тиск інших суспільних суб'єктів. На відмову суб'єкта піддатися зовнішньому тиску вказує сполучення заперечення *not* з присудками майбутнього часу. У заголовках новин заперечення *not* у

сполученні з присудками майбутнього часу (*will free, will release, will step down, will cede, will share* тощо) співвідносить ідентифіковане підметом керівництво країн (*Russian authorities, Japan, Israel, Paris* тощо) з джерелом потенційної ПЕРЕШКОДИ, спрямованої на припинення тиску з боку інших держав, напр., *China won't cede control of its banks*.

У наведеному заголовку заперечна форма майбутнього часу *won't* у сполученні з дієсловом *cede*, сема '*let*' якого позначає образ-схему УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, співвідносить Китай (*China*) з джерелом потенційної ПЕРЕШКОДИ, спрямованої на стримування тиску тих, хто намагається отримати контроль над банками (*control of its banks*).

Правова перешкода відображається запереченнями в заголовках новин, які повідомляють про заборонені законом дії, відкладання судових справ або блокування їх повторного розгляду. Функція представлення правової перешкоди з метою повідомлення про заборонені законом дії реалізується одиницями *illegal, illegally*. Заперечення *illegal* співвідносить осіб (*immigrants, illegals* тощо), їх дії (*hiring, payments, political activity* тощо), суспільні явища (*immigration* тощо), артефакти (*movies* тощо) з ціллю образ-схеми ПЕРЕШКОДА, джерелом якої виступає закон, напр., *Paris hotel underscores illegal immigrants' plight*. У наведеному заголовку заперечення *illegal* співвідносить іммігрантів (*immigrants*) з ціллю образ-схеми ПЕРЕШКОДА, джерелом якої є закон, і таким чином наголошує на їхньому скрутному становищі (*plight*).

На діяльності, зумовленій виявленням заборонених законом об'єктів, дій тощо заперечення *illegal* наголошує в заголовках із наслідково-причиноюю структурою, напр., *Duo arrested for aiding illegal immigrants*. У наведеному заголовку заперечення *illegal* співвідносить іммігрантів (*immigrants*) з ціллю ПРАВОВОЇ ПЕРЕШКОДИ для наголошення на наслідках, викликаних наданою цим особам допомогою (*Duo arrested for aiding*).

На відміну від прикметника *illegal*, який характеризує позначені додатком об'єкти, дії тощо як нелегальні, прислівник *illegally* наголошує на незаконному способі діяльності, ідентифікованої присудками *jailing*, *hold*, *burned* тощо, за рахунок співвіднесення суб'єкта діяльності з ціллю ПРАВОВОЇ ПЕРЕШКОДИ, напр., *New Jersey jailing children illegally, report says*. У наведеному заголовку керівництво Нью-Джерсі (New Jersey) співвідноситься заперечною одиницею *illegally* з ціллю ПРАВОВОЇ ПЕРЕШКОДИ з метою акцентування на незаконності його діяльності (*jailing children*).

Створення правової перешкоди, яка виявляється у відкладанні судових справ, відображається в заголовках новин імпліцитними запереченнями *delay*, *postpone*, які співвідносять з джерелом цієї образ-схеми представників суду й слідчих органів (*judge*, *probe* тощо), напр., *Probe delays verdict on French Guantanamo men*. У наведеному заголовку заперечення *delay* реалізує функцію представлення правової перешкоди, оскільки співвідносить з її джерелом виконавців розслідування (*probe*), а з ціллю – їхнє рішення (*verdict on French Guantanamo men*).

Правова перешкода повторному слуханню справ відображається сполученням частки *not* з присудками в майбутньому часі на позначення цієї діяльності (*will review*, *will reconsider*) за умови співвіднесення з джерелом відповідної образ-схеми суду та його представників (*Supreme Court*, *judge* тощо), ідентифікованих підметом, напр., *Judge in Smith case won't reconsider*. У наведеному заголовку присудок у заперечній формі майбутнього часу акцентує правовий аспект ПЕРЕШКОДИ, оскільки співвідносить з її джерелом суддю (*judge*), а з ціллю – справу, яка пропонується для перегляду (*Smith case*).

Вербальні силові відношення представляють набутий людиною словесний досвід здійснення влади, її збереження або відновлення, що позначається в заголовках газетних новин заперечними одиницями зі значенням комунікативної перешкоди й протидії. Експліцитна одиниця *not*

акцентує увагу на процесі комунікативної перешкоди або протидії, а заперечення *no* вказує одночасно на процес комунікативної перешкоди та його результат, не роблячи акцент на одному з цих аспектів. На результаті комунікативної ПЕРЕШКОДИ або ПРОТИДІЇ наголошують імпліцитні одиниці, у словниковій дефініції яких деталізується відповідне значення [2; 3, с. 182-184; 8]. Розглянемо, як експліцитні й імпліцитні заперечення представляють досвід комунікативної перешкоди й протидії в заголовках новин детально.

Заперечення *no* реалізує функцію перформативної комунікативної перешкоди, одиниця *not* – перформативної комунікативної протидії й потенційної комунікативної перешкоди, одиниці з префіксом *dis-* – представлення стану комунікативної протидії, імпліцитні одиниці *refuse*, *decline*, *deny*, *criticize*, *denounce* тощо – представлення результату комунікативної перешкоди або протидії [1, с. 15].

Таким чином, заперечення представляють у заголовках новин такі різновиди відношень діяльності як нездатність до дії, соціальна й правова перешкода, комунікативна перешкода й протидія. Відбита запереченнями нездатність до дії виявляється у відсутності в суб'єктів необхідної підготовки або результатів для виконання покладених на них обов'язків чи здійснення владного впливу. Заперечення вказують на тимчасову, потенційну й постійну соціальну перешкоду для підкреслення високих повноважень, які дозволяють особам протистояти зовнішньому тиску. Заперечення зі значенням правової перешкоди висвітлюють заборонену законом діяльність і підкреслюють високі повноваження суду й слідчих органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексєєва І. О. Семантика англійських дієслів із префіксами *dis-* та *un-* / І. О. Алексєєва // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: "Іноземна філологія". – 2003. – № 34 – 36. – С. 14–16.

2. Амиров А. Т. Имплицитное отрицание в современном английском языке : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / А. Т. Амиров. – Москва, 1981. – 32 с.

3. Кислякова Л. И. Отрицание в прагматическом аспекте / Л. И. Кислякова // Дослідження різнорівневих одиниць романських, германських і слов'янських мов : [зб. наук. праць] / [відп. ред. М. Г. Сенів]. – Донецьк : ДонНУ, 2003. – Вип. 2. – С. 180–184.

4. Кришталюк Г. А. Заперечення в сучасному американському газетному дискурсі : функціональний та лінгвокогнітивний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Г. А. Кришталюк. – Київ, 2009. – 19 с.

5. Кусова М. Л. "Смысл" отрицания в лексической семантике : [монография] / М. Л. Кусова. – Екатеринбург : Уральск. гос. пед. ун-т, 1997. – 186 с.

6. Левина Л. М. Неграмматические способы выражения отрицания : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Л. М. Левина. – Нижний Новгород, 1994. – 13 с.

7. Малина Г. В. Заперечення у давніх германських мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Г. В. Малина. – Харків, 1998. – 18 с.

8. Паславская А. И. Эксплицитное и имплицитное отрицание в немецком языке : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / А. И. Паславская. – Львов, 1990. – 21 с.

Потапенко С. І. Сучасний англomовний медіа-дискурс : лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : [монографія] / С. І. Потапенко. – Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. – 391 с.